

динальные изменения в отношении государства к науке, направленные на восстановление научного потенциала страны, необходимо осуществить безотлагательно. Сама специфика научной системы, особенности формирования и функционирования ее кадрового потенциала делают принципиально невозможным ее быстрое наращивание и регулирование — это процесс длительный и довольно-таки затратный. Каждый год промедления в этом вопросе не только приведёт к многолетнему опозданию в достижении европейских и мировых стандартов, но и обернётся несоизмеримо большими затратами в будущем.

Ключевые слова: инновационное развитие, украинская наука, прогнозирование эволюции научного потенциала, кадровый потенциал, исследователь.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Костриця Олена Петрівна — м.н.с. ДУ “Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України”, б-р Тараса Шевченка, 60, к. 913, м. Київ, Україна, 01031; +38 097 504-39-70, +38 095 118-84-31, (044) 486-71-42; steps_2004@ukr.net; ORCID: orcid.org/0000-0002-1585-7264

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Kostrytzia O.P. — Junior Researcher SI “Institute of Scientific and Technological Potential and Science History Studies named after H.M. Dobrova NAS of Ukraine”, 60, Tarasa Shevchenka Av., k. 913, Kyiv, Ukraine, 01031; +38 097 504-39-70, +38 095 118-84-31, (044) 486-71-42; steps_2004@ukr.net; ORCID: orcid.org/0000-0002-1585-7264

ИНФОРМАЦИЯ ОБ АВТОРЕ

Кострица Е.П. — м.н.с. ГУ “Институт исследований научно-технического потенциала и истории науки им. Г.М. Доброва НАН Украины”, б-р Тараса Шевченка, 60, к. 913, г. Киев, Украина, 01031; +38 097 504-39-70, +38 095 118-84-31, (044) 486-71-42; steps_2004@ukr.net; ORCID: orcid.org/0000-0002-1585-7264

УДК 65.012.32.001.76; 334.012.64

О.Ф. ПАЛАДЧЕНКО, завідувач сектору

ПОДОЛАННЯ ОСНОВНИХ ПРОБЛЕМ У ДІЯЛЬНОСТІ СТАРТАПІВ: ДОСВІД ЄС ДЛЯ УКРАЇНИ

Резюме. Стаття присвячена результатам дослідження європейського досвіду діяльності стартових підприємств (стартапів) як одному зі шляхів реалізації інноваційних проектів. Метою дослідження є виявлення основних проблем діяльності та розвитку стартапів у ЄС і шляхи їх подолання для можливого використання європейського досвіду в Україні. Робота проведена на базі останніх результатів досліджень Європейської комісії щодо діяльності та розвитку стартапів, нормативно-правових та інформаційних матеріалів з діяльності стартапів в Україні.

Наведено результати дослідження, які свідчать, що у ЄС державні інноваційні програми активно реалізують стартапи. Європейський структурний та інвестиційний фонд (ESIF) підтримує 377000 малих і середніх підприємств, включно зі стартапами. Але тільки менше половини стартапів залишається на ринку та розвивається у великі фірми, що пов'язано з низкою причин, серед яких: регуляторні та адміністративні бар'єри; мало можливостей для пошуку та взаємодії з потенційними партнерами у фінансових, комерційних структурах і місцевих органах влади; обмежений доступ до фінансування; брак навичок і фахівців.

Для подолання цих бар'єрів Єврокомісія пропонує такі заходи: створення єдиної зони ЄС податку на додану вартість; розширення використання системи державних закупівель; використання навичок підприємницької діяльності, управління та лідерства; підвищення інноваційних можливостей у рамках програми “Горизонт 2020”; забезпечення доступу до фінансів шляхом збільшення бюджетів Європейського фонду стратегічних інвестицій (EFSI) та Програми ЄС щодо підприємницької конкурентоспроможності малих і середніх підприємств (COSME). В Україні налічується близько 3000 стартапів у реальному секторі економіки на вітчизняному та міжнародному ринках. При цьому діяльність стартапів у ВНЗ і наукових установах не має системного характеру. Розвиток стартапів стримує недосконала нормативно-правова база, брак кваліфікованих фахівців, відсутність сприятливого середовища для використання системи державних закупівель, фінансового забезпечення.

Результати дослідження дали можливість порівняти проблеми діяльності стартапів у ЄС та шляхи їх подолання, розроблені Єврокомісією, із проблемами стартапів в Україні. Зроблено висновки, що вітчизняні стартапи мають ті ж проблеми, що і стартапи в ЄС, та потребують державної підтримки.

Запропоновано врахувати пропозиції Єврокомісії щодо подолання проблем розвитку стартапів при розробленні згідно з Планом пріоритетних дій уряду на 2017 р., затвердженого розпорядженням Кабінету

Міністрів України від 03.04.2017 № 275-р, законопроекту щодо діяльності стартапів у реальному секторі економіки та законопроекту щодо створення правових засад підтримки стартапів ВНЗ і наукових установ. Пропозиції до останнього законопроекту вже розроблено УкрІНТЕІ та подано МОН для врахування.

Ключові слова: стартап, розвиток, інноваційна діяльність, Єврокомісія, державна підтримка, державні закупівлі, навички, податки, інвестиції, програма, доступ до фінансів.

ВСТУП

Стартап (від англійського “*Start-up*”) — це загальна назва для компанії, фірми або проекту, які існують зовсім недавно. Чіткого визначення терміну давності немає, але зазвичай він становить від кількох тижнів до кількох місяців. Після цього терміну проект у будь-якому разі перестає бути стартапом, оскільки або отримує визнання і інвестиційну підтримку, щоб продовжити розвиток, або закривається як незатребуваний і неконкурентоспроможний.

Поняття “стартап” виникло спочатку в сфері інформаційних технологій і було пов’язане з появою нових комерційних і некомерційних організацій, які пропонували інноваційні технології, а їх кількість активно зростала з кінця 1990-х до середини 2000-х років. Розробка нових програмних, апаратних і мережевих рішень під назвою “стартап” здійснювалася саме в перехідний період масової комп’ютеризації. Так сфера інформаційних систем і технологій стала лідером інновацій, а термін “стартап” успішно поширився на усі інші сфери, серед яких: економіка, науково-технічні дослідження, бізнес, соціальна сфера, культура. Стартапами стали називати не тільки організації, які реалізують інформаційні проекти, а й нові проекти взагалі, зберігши ідею інноваційності та активного просування у розвинутих країнах, зокрема, у Європейському Союзі [1].

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У ЄС стартапи все активніше та стабільніше реалізують державні інноваційні програми. Незважаючи на ці ініціативи, замість процвітання і розширення в ЄС та за його межами, занадто мало європейських компаній, які працюють на ринку, виживають за критичну фазу (2–3 роки), і ще менше їх розвивається та виростає у великі фірми.

Метою дослідження є виявлення основних проблем діяльності та розвитку стартапів у ЄС та шляхи їх подолання для можливого використання європейського досвіду в Україні.

АНАЛІЗ ВИКОРИСТАНИХ ПУБЛІКАЦІЙ

Питання інноваційного розвитку, його проблеми та шляхи їх розв’язання досліджено багатьма вітчизняними науковцями, серед яких В.М. Геєць, А.І. Даниленко, А.А. Гриценко, О.В. Ма-

карова, М.О. Кизима, І.Ю. Єгоров, І.В. Одотюк, Т.В. Писаренко, О.С. Чмир, Т.К. Кваша, І.Г. Ганечко. У роботах цих авторів розглянуто: питання інноваційної діяльності на рівні країни [2], державно-приватного партнерства [3], пріоритетних інноваційних напрямів держави [4], регіонів [5]; висвітлено найбільш актуальні проблеми і бар’єри, що гальмують інноваційну діяльність та конкретні пропозиції щодо її стимулювання в умовах подальшої інтеграції України у світовий економічний та науково-технологічний простір [6]. При цьому публікації за результатами дослідження проблем розвитку інноваційної діяльності стартапів у ЄС на сучасному етапі та шляхів державної підтримки для їх подолання, розроблених Єврокомісією, їх узагальнення з метою застосування європейського досвіду для розвитку стартапів в Україні, досить мало.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Сьогодні в Європейському Союзі стартапи становлять значну частку підприємств із високим рівнем розвитку, які збільшують масштаби діяльності у великих компаніях. Стартап загалом поєднує швидке зростання, високу залежність продукту від інновацій, процесів і фінансування, максимальну увагу до нових технологічних досягнень і широке використання інноваційних бізнес-моделей, а часто і спільних платформ. Стартові підприємства підвищують інновації та конкурентоспроможність ЄС, зміцнюють економіку, можуть забезпечувати соціальні пільги, зокрема, пропонуючи більш гнучкі та сучасні виробничі домовленості. Кілька держав-членів ЄС уже запровадили або розглядають ініціативи щодо створення середовища, сприятливого для інновацій і підприємництва. Як результат, ЄС та США не мають суттєвої різниці у процесах створення нових фірм. Це особливо помітно в технологічному секторі, де компанії ЄС стають світовими лідерами у деяких середніх/високотехнологічних секторах (наприклад, інженерія, машинобудування).

У ЄС уже розроблено відповідні заходи зі створення сприятливого середовища та збільшення робочих місць. Так, Європейський фонд стратегічних інвестицій (*EFPI*), Стратегія єдиного ринку (*Single Market Strategy*), Єдиний цифровий ринок (*Digital Single Market*) та Союз ринків капіталу (*Capital Markets Union*) забез-

печили рамки для подальшого вдосконалення розвитку малих і середніх підприємств. Крім того, Європейський структурний та інвестиційний фонд (ESIF) посилив увагу до підтримки венчурним капіталом інновацій і підтримки 140 000 малих і середніх підприємств зі збільшенням їх кількості. Загалом угоди ESIF спрямовані на 377 000 малих і середніх підприємств, включно зі стартапами.

Протягом наступних 20 років передбачено створення до одного млн нових робочих місць, що дасть можливість отримати додатково 2 000 млрд дол. до ВВП ЄС, за умови частки їх зростання відповідно до збільшення цієї частки у США. А це у свою чергу підвищить продуктивність праці в Європі. Водночас лише небагато європейських компаній проходять критичний період у 2–3 роки, долають перешкоди та переростають у великі фірми.

Враховуючи таку ситуацію щодо діяльності стартапів, Європейська комісія у рамках стратегії єдиного ринку розглядає питання, як зробити європейський ринок стартових підприємств більш ефективним та розширити його масштаби. При цьому здійснено дослідження проблем у діяльності стартапів й розроблено і запропоновано шляхи їх подолання.

Як свідчать результати громадської консультації Єврокомісії у 2016 р., основні перешкоди у діяльності стартапів, особливо тих, що прагнуть збільшити масштаби, такі:

- велика кількість регуляторних та адміністративних бар'єрів, особливо в умовах транскордонного співробітництва;
- надто мало можливостей для пошуку та взаємодії з потенційними партнерами у фінансових, комерційних структурах і місцевих органах влади для розширення масштабів стартапу;
- обмежений доступ до фінансування — один із найбільших бар'єрів для розширення масштабів підприємства.

Для подолання основних перешкод Єврокомісія пропонує такі заходи:

1. Створення єдиної зони ЄС податку на додану вартість. Згідно з Планом дій, прийнятим 6 квітня 2016 р., Єврокомісія має намір модернізувати та спростити систему податку на додану вартість (ПДВ) у сфері транскордонної торгівлі в ЄС через створення єдиної зони ПДВ ЄС — середовища, що сприятиме зростанню компаній і транскордонній торгівлі. У 2017 р. запроваджується цільовий пакет спрощеного ПДВ для малих і середніх підприємств, що дозволить додатково зменшити навантаження на початок діяльності стартапів і збільшення їх масштабів.

Крім того, нещодавно прийняті пропозиції щодо відновлення Спільної консолідованої бази оподаткування прибутку підприємств (CCCTB) містять стимули для розвитку бізнесу та розширення транскордонного співробітництва на єдиному ринку. Для інноваційних стартапів ця база включає НДДКР і надбавки, щоб забезпечити рівність фінансування з точки зору податку.

2. Розширення використання системи державних закупівель. Розширенню діяльності МСП можуть сприяти контракти на державні закупівлі, які все ще залишаються недостатньо представленими, зокрема, через так зване “перевищення порогу” закупівель.

Ринок державних закупівель ЄС становить два трлн євро і представляє величезний потенціал для інноваційних стартапів і розширення їх масштабів, який сьогодні ще недостатньо використовується. Порівняно з їхньою значущістю в економіці, стартапи не отримують пропорційної частки державних контрактів. Для забезпечення доступу інноваційних стартапів до ринку державних закупівель необхідна краща підтримка контрактних органів при використанні можливостей на ринку та сучасних інструментів закупівель. Зокрема, потужними можливостями для запуску та збільшення обсягів виробництва для трансферу власних інноваційних продуктів державним покупцям можуть стати попередні маркетингові консультації та інноваційні партнерства. Важливим у цьому процесі є розвиток електронних закупівель — через них стартапи спроможні досягти успіху.

У 2014 р. ЄС прийняв нову систему державних закупівель, яка надає можливість для підприємств-початківців отримувати доступ до державних закупівель, проте національні та регіональні/місцеві тендерні органи ще недостатньо обізнані про це та не використовують їх.

У 2017 р. з метою створення сприятливих умов для розвитку стартапів Єврокомісія запроваджує такі заходи щодо закупівель у ЄС:

- створення інноваційних брокерів для побудови мереж покупців, пов'язаних із інноваційним бізнесом і зацікавлених у закупівлі державних інновацій;
- допомога підприємцям отримувати доступ до фінансування;
- заохочування всіх держав-членів встановлювати амбітні цілі для інновацій;
- здійснення керівництва щодо інноваційних закупівель, спираючись на інноваційне партнерство.

3. Використання навичок підприємницької діяльності, управління та лідерства. Вирішальне значення для стартапів та їх розвитку мають навички підприємницької діяльності,

управління та лідерства. Зростаючі компанії повинні набирати працівників із належними навичками, зокрема технічними, фінансовими та цифровими. Для розв'язання цих проблем Єврокомісія запропонувала три ініціативи, розроблені на основі нормативно-правового документа “Порядок щодо нових навичок для Європи” (червень 2016 р.):

1. “Цифрові навички і трудова коаліція” — для підтримки співпраці між освітою, зайнятістю, промисловістю.

2. “Брифінг для секторального співробітництва щодо навичок” — для покращення освітніх навичок, подолання проблеми недостатньої кваліфікації.

3. “Великий інструмент даних” — про дослідження та прогнозування навичок.

Єврокомісія також створила дві системні основи для вдосконалення навчання та оцінки навичок: європейську структуру підприємництва (*EntrComp*); цифрову компетенцію (*DigComp*).

Для впровадження цих систем на національному рівні Комісія працюватиме з державами — членами ЄС. Водночас Європейський інститут інновацій та технологій (*European Institute of Innovation and Technology* (EIT)) буде продовжувати та розширювати свою роботу за сумісництвом у навчанні магістрів технічних і підприємницьких навичок. Комісія також сприяє підвищенню професіоналізму у сфері ІКТ згідно зі стандартом “Європейський формат електронних компетенцій для професіоналів у сфері ІКТ”.

Ще одним важливим фактором успіху в запуску стартапів є залучення висококваліфікованих фахівців, зокрема, поза межами ЄС, для чого в червні 2016 р. Єврокомісія запропонувала реформувати синю картку ЄС для залучення кращих працівників третіх країн.

У 2017 р. для реалізації заходів щодо покращення навичок підприємницької діяльності, управління та лідерства Єврокомісія працює на базі Порядку денного “Нові навички”, розглянувши розширення діяльності, спрямованої на розвиток підприємництва, управління та інноваційних навичок, та заохочує держави-члени більше використовувати альянс “Erasmus + знання”, а також інструмент самооцінювання “HEInnovate”.

4. Підвищення інноваційних можливостей у рамках програми “Горизонт 2020”. Важливе значення для успіху стартапів та їх розвитку в ЄС має підвищення інноваційних можливостей у рамках програми “Горизонт 2020”, для чого Єврокомісія:

- має намір внести зміни до залишкового періоду програми “Горизонт 2020”, щоб забез-

печити підтримку “знизу вгору”, спрямовану на проривні інноваційні проекти з можливістю розширення масштабів, розглянути посилення такого підходу в майбутньому через Європейську інноваційну раду;

- використовуватиме “інноваційний радар” для з'єднання потенційних ділових партнерів та інвесторів із новаторами, що фінансуються програмою “Горизонт 2020”;
- проведе оцінку схеми інноваційних пропозицій, яка дозволить інноваторам співпрацювати з державними органами та іншими зацікавленими сторонами, щоб знайти шляхи усунення регуляторних бар'єрів.

У 2017–2018 рр. Єврокомісія має намір запровадити комплекс заходів, спрямованих на підтримку використання МСП прав інтелектуальної власності, який включатиме: спрощення обізнаності щодо існуючих схем підтримки МСП; розробку мережі медіації та арбітражу ЄС для МСП; заохочення створення схем страхування на європейському рівні для судового розгляду питань крадіжки інтелектуальної власності; покращення координації схем фінансування підтримки інтелектуальної власності, зокрема, за допомогою можливого керівництва для держав-членів.

5. Забезпечення доступу до фінансів. Зняття та спрощення регулювання і збільшення можливостей для державних контрактів та ефективного набору персоналу допоможуть стартапам розширюватися та створювати стабільні робочі місця. При цьому ключовим є забезпечення доступу до фінансування.

Незважаючи на те, що проблеми, з якими стикаються фірми ЄС на початковій стадії, не більші за ті, що стоять перед стартапами США, результати академічних досліджень і громадські консультації підтверджують, що під час фази зростання існують значні відмінності. Частково це пов'язано з обсягом фінансування інвестицій венчурного капіталу: за оцінками у 2014 р. в ЄС було доступним лише близько п'яти млрд євро, у США — більш ніж 26 млрд дол. Крім того, європейські венчурні фонди в середньому менші й не можуть достатньо допомагати компаніям зростати від початкових і середніх до глобальних гравців. У 2007–2012 рр. середні розміри європейських венчурних фондів (при остаточному закритті) становили 61 млн євро, а 50% були менше 27 млн євро. Середній фонд венчурного капіталу США у 2014 р. становив 135 млн дол. Це особлива проблема для розширення масштабів, оскільки можливості фінансування з часом скорочуються.

Єврокомісія запропонувала збільшити бюджет Європейського фонду стратегічних інвес-

тицій (EFSI) та *EU programme for the Competitiveness of Enterprises and Small and Medium-sized Enterprises (COSME)*, посилюючи існуючі фінансові інструменти та мобілізуючи додаткове фінансування для малих і середніх підприємств на стадіях запуску та розширення. З 2010 р. Програма ЄС із зайнятості і соціальних інновацій (*EU Programme for Employment and Social Innovation (EaSI)*) та попередня програма виділили один млрд євро на мікрокредитування для створення або розвитку малого бізнесу, надаючи підтримку понад 100000 мікро-підприємцям у Європі.

Також у доступі до фінансів допомогу здійснить Союз ринків капіталу, започаткований у 2015 р. Єврокомісія проводить комплексні заходи щодо підтримки венчурного капіталу та фінансування ризикового капіталу в ЄС. Разом зі Стратегією єдиного ринку Єврокомісія пропонує створити загальноєвропейський фонд венчурного капіталу для подолання малих розмірів і фрагментації європейських венчурних фондів, залучення більших обсягів приватного капіталу до венчурного капіталу, надання можливості фінансувати більше малих і середніх підприємств триваліший час і диверсифікувати фінансування для нових компаній, інновацій і компаній, що не належать до списку.

Крім того, у липні 2016 р. Єврокомісія прийняла пропозицію про внесення змін до Положень про Європейські фонди венчурного капіталу (*EuVECA*) та про Європейські фонди соціального підприємництва (*EuSEF*) для сприяння подальшому транскордонному фінансуванню для малих і середніх підприємств. Доповнюючи загальноєвропейський фонд венчурного фонду та EFSI, Комісія розгляне потенційну цінність додаткових стимулів для венчурного капіталу за допомогою, наприклад, схем, що дозволяють приватним та управляючим інвестиційним фондам отримувати вигоду від державної гарантії при збільшенні боргового фінансування, з тим щоб здійснювати капіталовкладення та інвестування в борг у діяльність на початковій і зростаючій стадіях.

Також буде продовжуватися моніторинг податкових схем/стимулів для інвестування в процесі запуску та розширення масштабів діяльності інноваційних підприємств на основі успішних підходів, що застосовуються державами-членами, та результатів поточного дослідження ефективності податкових пільг для венчурного капіталу і "бізнес-ангелів" (приватних інвесторів), щоб залучити більше пасивного капіталу.

У 2017–2018 рр. Єврокомісія здійснюватиме моніторинг створення ринків малого та

середнього бізнесу, нової категорії багатосторонніх торговельних установ, якій буде надано юридичний статус Директивою II про ринки фінансових інструментів (*Markets in Financial Instruments Directive II (MiFID II)*), що полегшить залучення капіталу середніх фірм та обмін найкращою практикою. Буде визначено ринкові та громадські ініціативи, які сприятимуть прийняттю акцій МСП для торгівлі та вивчення дієвих регуляторних рішень.

Для реалізації завдань із забезпечення доступу до фінансів Єврокомісія та Європейський інвестиційний фонд у 2017 р. здійснюють основні інвестиції в новий незалежний Пан'європейський фонд венчурного капіталу фондів разом із великими приватними інвесторами, щоб збільшити розмір венчурних фондів у Європі та подолати нинішню фрагментацію. Інвестиції в основний капітал ЄС до 400 млн євро будуть обмежені на 25% від загального капіталу фондів, що дозволить залучити принаймні 1,6 млрд євро додаткових інвестицій для венчурного капіталу в Європі.

У 2017 р. Комісія здійснює координування загальноєвропейської платформи, на якій можна поділитися найкращою практикою держав-членів щодо інвестицій, а також оцінити фінансові прогалини щодо альтернативних джерел фінансування [7].

Україна, як і ЄС, також перебуває в стані активізації діяльності стартапів. Нові проекти масово з'являються і розвиваються у бізнес-інкубаторах або самостійно, сьогодні їх налічується близько 3000 од., і вони успішно функціонують на вітчизняному та міжнародному ринках. За даними Української асоціації венчурного капіталу та прямих інвестицій (*UVCA*), представленими у щорічному огляді "*Ukrainian Venture Capital and Private Equity Overview 2016*", в Україні у 2016 р. було укладено 87 інвестиційних угод із українськими інноваційними компаніями із загальним обсягом інвестицій 88 млн дол, що на 32% більше, ніж у 2015 р. Усього за останні п'ять років обсяги інвестицій в інноваційні компанії становлять більше 400 млн дол.

Позитивною особливістю інвестиційного ринку в 2016 р. стало те, що інвестори були більше сконцентровані на вкладенні коштів у компанії на початковому рівні. Таких угод було 73 із середнім обсягом інвестиції в одну компанію більше 500 тис. дол. Можна очікувати, що компанії, які зараз отримали стартовий капітал, будуть у майбутньому залучати інвестиції великих обсягів для подальшого розвитку та розширення масштабів діяльності і збільшення робочих місць. Також діяльність стартапів у 2016 р. зміцнилася завдяки появі на українсько-

му інвестиційному ринку великих міжнародних гравців, зокрема, з Кремнієвої Долини. З участю міжнародних інвесторів укладено близько 60% інвестиційних угод, при цьому іноземний капітал становить більше 80% від загального обсягу інвестицій у 2016 р. Найпривабливішою галуззю для інвесторів є онлайн-послуги, у рамках якої укладено 16 угод із загальним обсягом дев'ять мільйонів дол. на стадії стартапів. Ще одним дуже важливим індикатором успішності вітчизняного інвестиційного ринку стала поява вперше в історії України зовнішніх інвесторів — їх було восьмеро 2016 р., що є високим показником і стимулом для подальшого кількісного та якісного зростання. Це стане додатковою мотивацією для збільшення інвестицій і приходу в країну ще більшої кількості міжнародних інвесторів [8]. Незважаючи на таку активність стартапів у реальному секторі економіки, як і в ЄС, виживають і розвиваються лише одиниці з них. Тобто їх діяльність має короткотерміновий характер, у рамках якої реалізується відповідний проєкт, що не набуває подальшого розвитку. Перешкодами у розвитку стартапів є маркетингова неактуальність, слабка організація, дефіцит фінансування та відсутність захисту від конкурентів [9].

Діяльність стартапів у наукових установах і ВНЗ ще не набула системного характеру, їх розвиток стримує відсутність правових засад підтримки, зокрема державної, сприятливого середовища для використання системи державних закупівель, фінансового забезпечення, відповідних навичок і кваліфікованих фахівців.

Тобто в Україні стартапи на початковому рівні та у подальшому розвитку мають ті ж проблеми, що і стартапи у ЄС, та потребують державної підтримки. Для подолання проблем та стимулювання розвитку інновацій згідно з Планом дій Уряду на 2017 р., затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 03.04.2017 № 275-р:

- у реальному секторі економіки передбачено розроблення проєкту закону щодо стартапів з метою збільшення кількості зареєстрованих в Україні, створення нових робочих місць, зниження рівня впливу висококваліфікованих кадрів з України, підвищення інвестиційної привабливості нашої країни;
- у сфері освіти і науки передбачено розроблення проєкту Закону України щодо створення правових засад з підтримки стартапів ВНЗ та наукових установ з метою підвищення рівня комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності та вітчизняних науково-технічних розробок, зростання кількості малих інноваційних підприємств [10].

Враховуючи спільні проблеми ЄС та України щодо діяльності стартапів та їх розвитку, наша держава може використати досвід ЄС і пропозиції Єврокомісії щодо подолання проблем на шляху створення стартапів, зокрема при розробленні зазначених законопроектів.

ВИСНОВКИ

Як свідчить досвід Європейського Союзу, незважаючи на велику кількість стартапів та сприятливі умови щодо їх створення, існують перешкоди на шляху їх розвитку, зокрема, через недосконале податкове законодавство, використання системи державних закупівель, відсутність освітніх навичок. Європейська комісія розробила та пропонує низку заходів щодо подолання цих перешкод через спрощений та узгоджений підхід до політики ЄС зі створення та розвитку інноваційних підприємств (стартапів) по всій Європі у партнерстві з усіма рівнями влади в державах-членах, усіх зацікавлених сторін. Мета заходів полягає в тому, щоб Європа стала сприятливим середовищем для перетворення стартапів в успішні компанії, які створять нові робочі місця, а деякі стануть світовими лідерами.

В Україні в реальному секторі економіки стартапи активно утворюються, але у дуже коротких термінах, не набуваючи подальшого розвитку. При цьому стартапи у сфері вищої освіти та науки ще не знайшли широкого застосування. Україна має спільні з ЄС проблеми щодо розвитку стартапів як у реальному секторі економіки, так і у вищих навчальних закладах і наукових установах, серед яких: недосконале нормативно-правове забезпечення діяльності стартапів, недостатнє фінансування, використання можливості державних закупівель, брак освітніх навичок.

Україна може використати досвід ЄС та пропозиції Єврокомісії щодо подолання проблем на шляху створення стартапів та у їх діяльності, зокрема, при розробленні проєкту Закону України щодо стартапів у реальному секторі економіки та проєкту Закону України щодо створення правових засад підтримки стартапів вищих навчальних закладів та наукових установ. Пропозиції до останнього законопроекту вже розроблено УкрІНТЕІ та подано МОН для врахування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стартапи / Predp.com [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://predp.com/startup/main/chto-takoe-startup.html>.
2. Геєць В. М. Інноваційна Україна 2020 / В. М. Геєць, А. І. Даниленко, А. А. Гриценко, О. В. Макарова, М. О. Кизима, І. Ю. Єгоров, І. В. ОDOTЮК // Націо-

- нальна доповідь. — НАНУ, 2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ief.org.ua/docs/nr/4.pdf>.
3. Чмир О.С. Державно-приватне партнерство у науково-технічній та інноваційній сфері: теоретичні засади та практичні проблеми впровадження в Україні / О.С. Чмир, Ю.Ф. Шкворець, І.Ю. Єгоров // Наука та наукознавство. — 2012. — № 3. — С. 98–109.
 4. Писаренко Т.В. Визначення інноваційних пріоритетів на основі моніторингу реалізації чинних пріоритетних напрямів в Україні / Т.В. Писаренко, Т.К. Кваша, О.Ф. Паладченко // Економіка розвитку. — 2016. — № 1 (77). — С. 20–28.
 5. Кваша Т.К. Роль нормативно-правового забезпечення у формуванні та реалізації регіональних інноваційних пріоритетів / Т.К. Кваша, О.Ф. Паладченко, І.В. Молчанова // Наука, технології, інновації. — 2017. — № 2 (2). — С. 10–16.
 6. Ганечко І.Г. Проблеми розвитку інновацій в Україні / І.Г. Ганечко // Всеукраїнська експертна мережа. Схід. — 2011. — № 5 (112) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=90772.
 7. European Commission Strasbourg, 22.11.2016 SWD (2016) 373 final / Commission staff working document. Europe's next leaders: the Start-up and Scale-up Initiative [electronic resource]. — Access: <http://www.essenscia.be/Upload/Docs/20161122-IPR.SWD.PDF>.
 8. Ukrainian Venture Capital and Private Equity Overview 2016 [electronic resource]. — Access: <https://inventure.com.ua/analytics/investments/ukrainian-venture-capital-and-private-equity-overview-2016>.
 9. Як запатентувати стартап в Україні / Інвента [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.inventa.ua/ua/jak-zapatentuvati-startap-v-ukraini>.
 10. Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та Плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік: розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.04.2017 р. № 275-р / Верховна Рада України. Законодавство України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D1%80>.
 3. Chmyr O.S., Shkvorets Yu.F., Yehorov I.Yu. (2012) Derzhavno-pryvatne partnerstvo u naukovo-tekhnichnii ta innovatsiinii sferi: teoretychni zasady ta praktychni problemy vprovadzhenia v Ukraini [Public-Private Partnership in the Scientific, Technical and Innovative Sphere: Theoretical Foundations and Practical Problems of Implementation in Ukraine]. Nauka ta naukoznavstvo [Science and Science of Science], no. 3, pp. 98–109.
 4. Pysarenko T.V., Kvasha T.K., Paladchenko O.F. (2016) Vyznachennia innovatsiinykh priorytetiv na osnovi monitorynhu realizatsii chynnykh priorytetnykh napriamiv v Ukraini [Defining innovation priorities based on the monitoring of existing priority areas in Ukraine]. Ekonomika rozvytku [Economy Development], no. 1 (77), pp. 20–28.
 5. Kvasha T.K., Paladchenko O.F., Molchanova I.V. (2017) Rol normatyvno-pravovoho zabezpechennia u formuvanni ta realizatsii rehionalnykh innovatsiinykh priorytetiv [The role of normative and legal support in the formation and implementation of regional innovative priorities]. Nauka, tekhnolohii, innovatsii [Science, technology, innovations], no. 2 (2), pp. 10–16.
 6. Hanechko I.H. (2011) Problemy rozvytku innovatsii v Ukraini [Problems of innovation development in Ukraine]. Vseukrainska ekspertna merezha. Skhid [All-Ukrainian expert network. East], no. 5 (112). Available at: http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=90772.
 7. European Commission Strasbourg, 22.11.2016 SWD (2016) 373 final. Commission staff working document. Europes next leaders: the Start-up and Scale-up Initiative. Available at: <http://www.essenscia.be/Upload/Docs/20161122-IPR.SWD.PDF>.
 8. Ukrainian Venture Capital and Private Equity Overview 2016. Available at: <https://inventure.com.ua/analytics/investments/ukrainian-venture-capital-and-private-equity-overview-2016>.
 9. Yak zapatentuvaty startap v Ukraini [How to apply for a startup in Ukraine]. Inventa. Available at: <http://www.inventa.ua/ua/jak-zapatentuvati-startap-v-ukraini>.
 10. Pro zatverdzhennia serednostrokovoho planu priorytetnykh dii Uriadu do 2020 roku ta Planu priorytetnykh dii Uriadu na 2017 rik : rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 03.04.2017 no. 275-r [On approval of the medium-term plan of the Government's priority actions by 2020 and the Government Priority Action Plan for 2017: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated April 3, 2017 no. 275-p]. Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy [Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine]. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D1%80>.

REFERENCES

1. Startupy [Startups]. Predp.com. Available at: <http://predp.com/startup/main/chto-takoe-startup.html>.
2. Heiets V.M., Danylenko A.I., Hrytsenko A.A., Makarova O.V., Kyzyma M.O., Yehorov I.Yu., Odotiuk I.V. Innovatsiina Ukraina 2020. Natsionalna dopovid [Innovative Ukraine 2020. National report], NANU Publ., 2015. Available at: <http://ief.org.ua/docs/nr/4.pdf>.

O.F. Paladchenko, Head of Sector

OVERCOMING OF THE MAIN PROBLEMS IN THE STARTUP'S ACTIVITIES: THE EU EXPERIENCE FOR UKRAINE

Abstract. The article is devoted to the results of the study of European experience of start-ups as one of the ways to implement innovative projects. The purpose of the study is to identify the main problems of the activity

and development of startups in the EU and ways to overcome them for the possible use of European experience in the activities and development of startups in Ukraine. The work is based on the latest research findings of the European Commission on the activities and development of start-ups, regulatory and information materials on the activities of start-ups in Ukraine.

The results of the research show that in the EU state innovation programs are actively implementing start-ups receiving state support. The European Structural and Investment Fund (ESIF) supports 377000 small and medium-sized enterprises, including start-ups. But less than half of the startups remain on the market and are developing in large firms, due to a number of reasons, including regulatory and administrative barriers; little opportunity to search and interact with potential partners in financial, commercial, and local government; limited access to funding, lack of skills and expertise.

To overcome these barriers, the European Commission proposes measures, among which: creation of a single EU area of value added tax; expansion of the use of the system of public procurement; Use of entrepreneurial skills, management and leadership; improvement of innovative opportunities under the Horizon 2020 Program; ensuring access to finance by increasing the budgets of the European Investment Fund (EFSI) and the EU Small and Medium Enterprises Enterprise Entrepreneurship Program (COSME).

In Ukraine there are about 3000 startups in the real economy in the domestic and international markets, while startups activities in universities and research institutions is not systematic. Development startups inhibits imperfect legal framework, lack of qualified experts, lack of an enabling environment for the use of public procurement, financial support.

Results of the study made it possible to make a general comparison of the problems of start-ups in the EU and possible solutions developed by the European Commission, with the problems of start-ups in Ukraine. The conclusions that domestic start-ups have the same problems as startups in the EU and need government support.

A proposal to consider the Commission regarding overcoming the problems regarding the development of start-ups in the development plan in accordance with the priority actions of the Government for 2017, approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine of 03.04.2017 number 275, a bill on business start-ups in the real economy and the bill on legal base Support of startups of higher educational establishments and scientific institutions. Proposals to the latest draft law have already been developed by Ukrainian Institute of Scientific and Technical Expertise and Information (UkrISTEI) and submitted to the Ministry of Education and Science for consideration.

Keywords: startup, development, innovation, European Commission, state aid, public procurement, skills, taxes, investments, program access to finance.

Е.Ф. Паладченко, заведуюча сектором

ПРЕОДОЛЕНИЕ ОСНОВНЫХ ПРОБЛЕМ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТАРТАПОВ: ОПЫТ ЕС ДЛЯ УКРАИНЫ

Резюме. Статья посвящена результатам исследования европейского опыта деятельности стартапов (стартапов) как одному из путей реализации инновационных проектов. Целью исследования является выявление основных проблем деятельности и развития стартапов в ЕС и пути их преодоления для возможного использования европейского опыта в Украине. Работа проведена на базе последних результатов исследований Европейской комиссии о деятельности и развитии стартапов, нормативно-правовых и информационных материалов о деятельности стартапов в Украине.

Приведены результаты исследования, свидетельствующие о том, что в ЕС государственные инновационные программы активно реализуют стартапы. Европейский структурный и инвестиционный фонд (ESIF) поддерживает 377000 малых и средних предприятий, включая стартапы. Но только меньше половины стартапов остается на рынке и развивается в крупные фирмы, что связано с рядом причин, среди которых: регуляторные и административные барьеры; недостаточно возможностей для поиска и взаимодействия с потенциальными партнерами в финансовых, коммерческих структурах и местных органах власти; ограниченный доступ к финансированию; недостаток навыков и специалистов.

Для преодоления этих барьеров Еврокомиссия предлагает такие меры: создание единой зоны ЕС налога на добавленную стоимость; расширение использования системы государственных закупок; использование навыков предпринимательской деятельности, управления и лидерства; повышение инновационных возможностей в рамках программы "Горизонт 2020"; обеспечение доступа к финансам путем увеличения бюджетов Европейского фонда стратегических инвестиций (EFSI) и Программы ЕС по предпринимательской конкурентоспособности малых и средних предприятий (COSME).

В Украине насчитывается около 3000 стартапов в реальном секторе экономики на отечественном и международном рынках. При этом деятельность стартапов в вузах и научных учреждениях не имеет системного характера. Развитие стартапов сдерживает несовершенная нормативно-правовая база, нехватка квалифицированных специалистов, отсутствие благоприятной среды для использования системы государственных закупок, финансового обеспечения.

Результаты исследования позволили осуществить общие сравнения проблем деятельности стартапов в ЕС и путей их преодоления, разработанных Еврокомиссией, с проблемами стартапов в Украине. Сделаны выводы, что отечественные стартапы имеют те же проблемы, что и стартапы в ЕС, и нуждаются в поддержке, в частности, государственной.

Предложено учесть предложения Еврокомиссии по преодолению проблем в развитии стартапов при разработке согласно Плану приоритетных действий Правительства на 2017 г., утвержденного распоряжением Кабинета Министров Украины от 03.04.2017 № 275-р, законопроекта о деятельности стартапов в реальном секторе экономики и законопроекта о создании правовых основ поддержки стартапов высших учебных заведений и научных учреждений. Предложения ко второму из указанных законопроектов уже разработаны УкрІНТЕІ и представлены МОН для учета.

Ключевые слова: стартап, развитие, Еврокомиссия, инновационная деятельность, государственная поддержка, государственные закупки, навыки, налоги, инвестиции, программа, доступ к финансам.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Паладченко Олена Федорівна — завідувач сектору Українського інституту науково-технічної експертизи та інформації, вул. Антоновича, 180, м. Київ, Україна, 03680; +38 (044) 521-00-80; paladchenko@uintei.kiev.ua

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Paladchenko O.F. — Head of Sector of Ukrainian Institute of Scientific and Technical Expertise and Information, 180, Antonovycha Str., Kyiv, Ukraine, 03680; +38 (044) 521-00-80; paladchenko@uintei.kiev.ua

ІНФОРМАЦІЯ ОБ АВТОРЕ

Паладченко Е.Ф. — заведующая сектором Украинского института научно-технической экспертизы и информации, ул. Антоновича, 180, г. Киев, Украина, 03680; +38 (044) 521-00-80; paladchenko@uintei.kiev.ua

ДО УВАГИ НАУКОВЦІВ!

У 2017 р. УкрІНТЕІ ЗАПРОВАДИВ НОВУ ПОСЛУГУ ДЛЯ ДИСТАНЦІЙНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ СПОЖИВАЧІВ.

Комплексне інформаційне обслуговування — це створені в УкрІНТЕІ періодичні інформаційні матеріали з найактуальніших питань наукового, науково-технічного та інноваційного розвитку і трансферу технологій щомісячно в on-line режимі впродовж року.

Пропонуємо вам інформаційні пакети:

- «**Наука, технології, інновації**» — 6 видань щомісячно;
- «**Комплексний інформаційний пакет**» — 9 видань щомісячно.

Детальніше на сайті УкрІНТЕІ: www.uintei.kiev.ua

КОНТАКТИ:

тел. (044) 521-00-39, 521-09-48,

e-mail: uintei.ua@gmail.com,

uintei.info@gmail.com, sale@uintei.kiev.ua